

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

ЗАТВЕРДЖЕНО
Наказ Херсонського
державного університету
10.09.2020 № 823-Д

**Методичні рекомендації із запобігання корупції в
Херсонському державному університеті**

Зміст

1. Вступ
2. Визначення основних термінів
3. Суб'єкти відповідальності за корупційні правопорушення
4. Види корупційних діянь
5. Механізми запобігання корупційних правопорушень
6. Фінансовий контроль
7. Захист викривачів
8. Дії викладачів та інших працівників університету у випадках виникнення конфлікту інтересів.
9. Поради викладачам та іншим працівникам університету
10. Рекомендації з питань запобігання корупції керівникам структурних підрозділів університету
11. Відповідальність за вчинення корупційних діянь

1. Вступ

Корупція лишається одним з негативних соціальних явищ, що турбує українське суспільство і державу, адже вона створює реальну загрозу безпеці, демократичному розвитку держави та суспільства, конституційному ладу, а саме: підриває авторитет країни, завдає шкоди демократичним засадам управління суспільством, функціонуванню державного апарату, обмежує конституційні права і свободи людини та громадянина, особливо пересічних осіб, порушує принципи верховенства права та встановлений порядок здійснення повноважень посадовими і службовими особами органів державної влади, управлінських структур приватного сектора, руйнує моральні та суспільні цінності, дискредитує державу на міжнародному рівні. Досягнення успіху у протидії та запобіганні корупції є передумовою для формування у суспільства довіри до влади, зростання економічного потенціалу держави, покращення добробуту громадян України.

Методичні рекомендації мають на меті ознайомити викладачів та інших працівників Херсонського державного університету з потенційно небезпечними ситуаціями, через які вони мимоволі можуть бути втягнутими в корупційні дії, проінформувати про негативні наслідки таких дій, а також нагадати про необхідність сумлінного виконання своїх обов'язків, неукліного дотримання правових норм.

26 жовтня 2014 року набув чинності Закон України «Про запобігання корупції» (№ 1700-VII від 14.10.2014) (далі скорочено – Закон).

Цей Закон визначає правові та організаційні засади функціонування системи запобігання корупції в Україні, зміст та порядок застосування превентивних антикорупційних механізмів, правила щодо усунення наслідків корупційних правопорушень.

2. Визначення основних термінів

Для формування чіткого розуміння національних антикорупційних стандартів необхідно з'ясувати сутність ключових законодавчих термінів. Такі визначення зазначені у статті 1 Закону:

- **корупція** - використання особою, зазначеною у частині першій статті 3 цього Закону, наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей з метою одержання неправомірної вигоди або прийняття такої вигоди чи прийняття обіцянки/пропозиції такої вигоди для себе чи інших осіб або відповідно обіцянка/пропозиція чи надання неправомірної вигоди особі, зазначеній у частині першій статті 3 цього Закону, або на її вимогу іншим фізичним чи юридичним особам з метою схилити цю особу до протиправного використання наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей;

- **корупційне правопорушення** - діяння, що містить ознаки корупції, вчинене особою, зазначеною у частині першій статті 3 цього Закону, за яке законом встановлено кримінальну, дисциплінарну та/або цивільно-правову відповідальність;

- **неправомірна вигода** - грошові кошти або інше майно, переваги, пільги, послуги, нематеріальні активи, будь-які інші вигоди нематеріального чи негрошового характеру, які обіцяють, пропонують, надають або одержують без законних на те підстав;

- **реальний конфлікт інтересів** - суперечність між приватним інтересом особи та її службовими чи представницькими повноваженнями, що впливає на

об'єктивність або неупередженість прийняття рішень, або на вчинення чи невчинення дій під час виконання зазначених повноважень;

- **пряме підпорядкування** - відносини прямої організаційної або правової залежності підлеглої особи від її керівника, в тому числі через вирішення (участь у вирішенні) питань прийняття на роботу, звільнення з роботи, застосування заохочень, дисциплінарних стягнень, надання вказівок, доручень тощо, контролю за їх виконанням;

- **близькі особи** - члени сім'ї суб'єкта, зазначеного у частині першій статті 3 цього Закону, а також чоловік, дружина, батько, мати, вітчим, мачуха, син, дочка, пасинок, падчерка, рідний та двоюрідний брати, рідна та двоюрідна сестри, рідний брат та сестра дружини (чоловіка), племінник, племінниця, рідний дядько, рідна тітка, дід, баба, прадід, прабаба, внук, внучка, правнук, правнучка, зять, невістка, тесть, теща, свекор, свекруха, батько та мати дружини (чоловіка) сина (дочки), усиновлювач чи усиновлений, опікун чи піклувальник, особа, яка перебуває під опікою або піклуванням зазначеного суб'єкта;

- **викривач** - фізична особа, яка за наявності переконання, що інформація є достовірною, повідомила про можливі факти корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень, інших порушень цього Закону, вчинених іншою особою, якщо така інформація стала їй відома у зв'язку з її трудовою, професійною, господарською, громадською, науковою діяльністю, проходженням нею служби чи навчання або її участю у передбачених законодавством процедурах, які є обов'язковими для початку такої діяльності, проходження служби чи навчання.

3. Суб'єкти відповідальності за корупційні правопорушення

У статті 3 зазначено, що суб'єктами, на яких поширюється дія цього Закону, є:

1) особи, уповноважені на виконання функцій держави або місцевого самоврядування:

... и) посадові та службові особи інших державних органів, органів влади Автономної Республіки Крим;

2) особи, які для цілей цього Закону прирівнюються до осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування:

а) посадові особи юридичних осіб публічного права, які не зазначені у пункті 1 частини першої цієї статті.

3) особи, які постійно або тимчасово обіймають посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих чи адміністративно-господарських обов'язків, або спеціально уповноважені на виконання таких обов'язків у юридичних особах приватного права незалежно від організаційно-правової форми, а також інші особи, які не є службовими особами та які виконують роботу або надають послуги відповідно до договору з підприємством, установою, організацією, - у випадках, передбачених цим Законом.

Відповідно до ст. 18 Кримінального кодексу України:

1. Суб'єктом кримінального правопорушення є фізична осудна особа, яка вчинила злочин у віці, з якого відповідно до цього Кодексу може наставати кримінальна відповідальність.

2. Спеціальним суб'єктом кримінального правопорушення є фізична осудна особа, яка вчинила у віці, з якого може наставати кримінальна відповідальність, злочин, суб'єктом якого може бути лише певна особа.

3. Службовими особами є особи, які постійно, тимчасово чи за спеціальним повноваженням здійснюють функції представників влади чи місцевого самоврядування, а також постійно чи тимчасово обіймають в органах державної влади, органах місцевого самоврядування, на підприємствах, в установах чи організаціях посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих чи адміністративно-господарських функцій, або виконують такі функції за спеціальним повноваженням, яким особа наділяється повноважним органом державної влади, органом місцевого самоврядування, центральним органом державного управління із спеціальним статусом, повноважним органом чи повноважною службовою особою підприємства, установи, організації, судом або законом.

В Постанові Пленуму Верховного Суду України від 26.04.2002 року №5 «Про судову практику у справах про хабарництво» здійснено чітке тлумачення хто саме може бути суб'єктом відповідальності за корупційні правопорушення та за виконання яких обов'язків винна особа притягається до кримінальної відповідальності.

Так, до представників влади належать, зокрема, працівники державних органів та їх апарату, які наділені правом у межах своєї компетенції ставити вимоги, а також приймати рішення, обов'язкові для виконання юридичними і фізичними особами незалежно від їх відомчої належності чи підлеглості.

Організаційно-розпорядчі обов'язки - це обов'язки по здійсненню керівництва галуззю промисловості, трудовим колективом, ділянкою роботи, виробничою діяльністю окремих працівників на підприємствах, в установах чи організаціях незалежно від форми власності. Такі функції виконують, зокрема, керівники міністерств, інших центральних органів виконавчої влади, державних, колективних чи приватних підприємств, установ і організацій, їх заступники, керівники структурних підрозділів (начальники цехів, завідувачі відділами, лабораторіями, кафедрами), їх заступники, особи, які керують ділянками робіт (майстри, виконробы, бригадири тощо).

Адміністративно-господарські обов'язки - це обов'язки по управлінню або розпорядженню державним, колективним чи приватним майном (установлення порядку його зберігання, переробки, реалізації, забезпечення контролю за цими операціями тощо). Такі повноваження в тому чи іншому обсязі є у начальників планово-господарських, постачальних, фінансових відділів і служб, завідуючих складами, магазинами, майстернями, ательє, їх заступників, керівників відділів підприємств, відомчих ревізорів та контролерів тощо.

Особа є службовою не тільки тоді, коли вона здійснює відповідні функції чи виконує обов'язки постійно, а й тоді, коли вона робить це тимчасово або за спеціальним повноваженням, за умови, що зазначені функції чи обов'язки покладені на неї правомочним органом або правомочною службовою особою.

Працівники підприємств, установ, організацій, які виконують професійні (адвокат, лікар, вчитель тощо), виробничі (наприклад, водій) або технічні (друкарка, охоронник, тощо) функції, можуть визнаватися службовими особами лише за умови, що поряд із цими функціями вони виконують організаційно-розпорядчі або адміністративно-господарські обов'язки.

4. Види корупційних діянь

Відповідно до законодавства, розрізняють такі форми (види) корупційних діянь:
— зловживання повноваженнями, становищем, перевищення повноважень та

інші посадові злочини, що вчинюються для задоволення корисливих чи інших особистих інтересів або інтересів інших осіб;

— хабарництво;

— незаконне збагачення;

— зловживання впливом;

— розкрадання державного, колективного або приватного майна з використанням посадового становища;

— порушення обмежень щодо заняття підприємницькою діяльністю та вимог щодо сумісництва;

— незаконне сприяння фізичним і юридичним особам у здійсненні ними підприємницької та іншої діяльності з метою незаконного одержання за це матеріальних або інших благ, пільг та інших переваг;

— неправомірне втручання в діяльність державних органів, підприємств, установ, організацій;

— порушення вимог фінансового контролю;

— невжиття заходів щодо запобігання та протидії корупції;

— незаконне використання інформації, що стала відома у зв'язку з виконанням посадових повноважень.

Корупційні діяння можуть бути вчинені також в інших формах, у тому числі в таких, що потребують додаткового визначення законодавством.

Боротьба з проявами корупції має ґрунтуватися на поєднанні профілактичних, дисциплінарних і правоохоронних заходів. При цьому пріоритет повинен надаватися профілактичним заходам загально-соціального і спеціального кримінологічного спрямування.

5. Механізми запобігання корупційних правопорушень

Розділ IV Закону зазначає спеціальні механізми та обмеження щодо запобігання корупційним та пов'язаним з корупцією правопорушенням.

Згідно до статті 23 Закону посадовим особам забороняється безпосередньо або через інших осіб вимагати, просити, одержувати подарунки для себе чи близьких їм осіб від юридичних або фізичних осіб:

1) у зв'язку із здійсненням такими особами діяльності, пов'язаної із виконанням функцій держави або місцевого самоврядування;

2) якщо особа, яка дарує, перебуває в підпорядкуванні такої особи.

2. Особи, зазначені у пунктах 1, 2 частини першої статті 3 цього Закону, можуть приймати подарунки, які відповідають загальноновизнаним уявленням про гостинність, крім випадків, передбачених частиною першою цієї статті, якщо вартість таких подарунків не перевищує один прожитковий мінімум для працездатних осіб, встановлений на день прийняття подарунка, одноразово, а сукупна вартість таких подарунків, отриманих від однієї особи (групи осіб) протягом року, не перевищує двох прожиткових мінімумів, встановлених для працездатної особи на 1 січня того року, в якому прийнято подарунки.

Передбачене цією частиною обмеження щодо вартості подарунків не поширюється на подарунки, які:

1) даруються близькими особами;

2) одержуються як загальнодоступні знижки на товари, послуги, загальнодоступні виграші, призи, премії, бонуси.

3. Подарунки, одержані особами, зазначеними у пунктах 1, 2 частини першої статті 3 цього Закону, як подарунки державі, Автономній Республіці Крим, територіальній громаді, державним або комунальним підприємствам, установам чи організаціям, є відповідно державною або комунальною власністю і передаються органу, підприємству, установі чи організації у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України.

4. Рішення, прийняте особою, зазначеною у пунктах 1, 2 частини першої статті 3 цього Закону, на користь особи, від якої вона чи її близькі особи отримали подарунок, вважаються такими, що прийняті в умовах конфлікту інтересів, і на ці рішення розповсюджуються положення статті 67 цього Закону.

Стаття 24 Закону встановила чіткий алгоритм у разі надходження пропозиції щодо неправомірної вигоди або подарунка:

- 1) відмовитися від пропозиції;
- 2) за можливості ідентифікувати особу, яка зробила пропозицію;
- 3) залучити свідків, якщо це можливо, у тому числі з числа співробітників;
- 4) письмово повідомити про пропозицію безпосереднього керівника (за наявності) або керівника відповідного органу, підприємства, установи, організації, спеціально уповноважених суб'єктів у сфері протидії корупції.

2. Якщо особа, на яку поширюються обмеження щодо використання службового становища та щодо одержання подарунків, виявила у своєму службовому приміщенні чи отримала майно, що може бути неправомірною вигодою, або подарунок, вона зобов'язана невідкладно, але не пізніше одного робочого дня, письмово повідомити про цей факт свого безпосереднього керівника або керівника відповідного органу, підприємства, установи, організації.

У випадку наявності в особи, зазначеної у пунктах 1, 2 частини першої статті 3 цього Закону, сумнівів щодо можливості одержання нею подарунка, вона має право письмово звернутися для одержання консультації з цього питання до Національного агентства, яке надає відповідне роз'яснення.

6. Фінансовий контроль

Розділ VII Закону встановлює обов'язок осіб, зазначених у пункті 1, підпунктах "а" і "в" пункту 2 частини першої статті 3 цього Закону, щорічно до 1 квітня подавати шляхом заповнення на офіційному веб-сайті Національного агентства декларацію особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування (далі скорочено - декларація), за минулий рік за формою, що визначається Національним агентством з питань запобігання корупції (далі скорочено – НАЗК). Таким чином, всі посадові особи юридичних осіб публічного права (а відповідно до ст. 167 Цивільного кодексу України до них відносяться зокрема навчальні заклади) зобов'язані подавати щорічно електронну декларацію на сайті НАЗК.

Водночас, ч.5 ст. 45 Закону встановлено перелік посадових осіб, на яких не поширюється дія Розділу VII Закону. Зокрема, обов'язок подавати декларацію не поширюється на посадових осіб закладів, установ та організацій, які здійснюють основну діяльність у сфері освіти (крім керівників вищих навчальних закладів та їх заступників).

7. Захист викривачів

Розділ VIII Закону стосується державного захисту викривачів, їх прав та винагороди.

Ст. 53 Закону встановлює, що викривачі, їх близькі особи перебувають під захистом держави. За наявності загрози життю, житлу, здоров'ю та майну викривачів, їх близьких осіб у зв'язку із здійсненням повідомленням про можливі факти корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень, інших порушень цього Закону правоохоронними органами до них можуть бути застосовані правові, організаційно-технічні та інші спрямовані на захист від протиправних посягань заходи, передбачені Законом України "Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві". Для захисту прав та представництва своїх інтересів викривач може користуватися всіма видами правової допомоги, передбаченої Законом України "Про безоплатну правову допомогу", або залучити адвоката самостійно.

Повідомлення про можливі факти корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень, інших порушень цього Закону може бути здійснене працівником відповідного органу без зазначення авторства (анонімно).

Вимоги до анонімних повідомлень про можливі факти корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень, інших порушень цього Закону та порядок їх розгляду визначаються цим Законом.

Анонімне повідомлення про можливі факти корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень, інших порушень цього Закону підлягає розгляду, якщо наведена у ньому інформація стосується конкретної особи, містить фактичні дані, які можуть бути перевірені.

Анонімне повідомлення про можливі факти корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень, інших порушень цього Закону підлягає перевірці у строк не більше 15 днів від дня його отримання. Якщо у вказаний строк перевірити інформацію, що міститься в повідомленні, неможливо, керівник відповідного органу або його заступник продовжують строк розгляду повідомлення до 30 днів від дня його отримання.

У разі підтвердження викладеної у повідомленні інформації про можливі факти корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень, інших порушень цього Закону керівник відповідного органу вживає заходів щодо припинення виявленого порушення, усунення його наслідків та притягнення винних осіб до дисциплінарної відповідальності, а у випадках виявлення ознак кримінального або адміністративного правопорушення також інформує спеціально уповноваженого суб'єкта у сфері протидії корупції.

6. Посадові і службові особи державних органів, органів влади Автономної Республіки Крим, посадові особи органів місцевого самоврядування, юридичних осіб публічного права, їх структурних підрозділів у разі виявлення корупційного або пов'язаного з корупцією правопорушення чи одержання повідомлення про вчинення такого правопорушення працівниками відповідних державних органів, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування, юридичних осіб публічного права, їх структурних підрозділів, юридичних осіб, зазначених у частині другій статті 62 Закону, зобов'язані у межах своїх повноважень ужити заходів щодо припинення такого правопорушення та негайно, протягом 24 годин, письмово повідомити про його вчинення спеціально уповноважений суб'єкт у сфері протидії

корупції.

Статтею 53-7 Закону передбачено нагороду викривачу у розмірі 10% від грошового розміру предмета корупційного злочину або розміру завданих державі збитків від злочину після ухвалення обвинувального вироку суду.

У статті 53-8 Закону зазначається, що викривачі звільняються від юридичної відповідальності за повідомлення про можливі факти корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень, інших порушень Закону, поширення зазначеної у повідомленні інформації, незважаючи на можливе порушення таким повідомленням своїх службових, цивільних, трудових чи інших обов'язків або зобов'язань.

8. Дії викладачів та інших працівників університету у випадках виникнення конфлікту інтересів

8.1. Викладач або працівник університету у випадку виникнення конфлікту інтересів зобов'язаний:

- негайно повідомити керівництво про наявність у нього конфлікту інтересів. Конфлікт інтересів впливає із ситуації, коли викладач або інший працівник має приватний інтерес, тобто переваги для нього або його родини, близьких родичів, друзів чи осіб та організацій, з якими він має або мав спільні ділові чи політичні інтереси, що впливає або може впливати на неупереджене та об'єктивне виконання своїх обов'язків. Будь-який з таких конфліктів має бути вирішений до прийняття на роботу, службу чи призначення на нову посаду;

- суворо дотримуватись обмежень і заборон, передбачених антикорупційним законодавством та Законом України «Про запобігання корупції», уникати дій, які можуть бути сприйняті як підстава підозрювати його в корупції. Своєю поведінкою він має продемонструвати, що не терпить будь-яких проявів корупції, відмітає пропозиції про незаконні послуги, чітко розмежовує службу і приватне життя, при найменших ознаках корумпованої поведінки інформує свого керівника або адміністрації навчального закладу;

- Декларувати свої доходи та доходи своєї сім'ї в порядку та у строки, визначені законодавством України;

- Ретельно виконувати свої громадянські обов'язки, у тому числі фінансові зобов'язання в порядку і розмірах, установлених законом;

- Утримуватися від виконання іншої дозволеної законом роботи, якщо вона заважає йому належним чином виконувати свої повноваження або якій він повинен приділяти увагу протягом робочого часу;

- Під час виконання своїх службових повноважень зобов'язані неухильно додержуватися вимог закону та загальноновизнаних етичних норм поведінки, бути ввічливими у стосунках з громадянами, керівниками, колегами і підлеглими.

9. Поради викладачам та іншим працівникам університету

Шановні колеги!

9.1. Станьте прикладом нетерпимості до проявів корупції. Своєю поведінкою давайте оточуючим зрозуміти, що не тільки не будете самі приймати участі у корупційних діях, але й не будете приховувати корупційних дій своїх колег.

Корупцію легше подолати тоді, коли кожен поставить собі за мету її запобігати.

Під час призначення на посади в ХДУ на засадах державного фінансування викладачі та інші працівники університету зобов'язуються сумлінно виконувати свої обов'язки, дотримуватись законодавства та принципів доброчесності у своїй поведінці. Отже, всі викладачі та інші працівники мають виконувати свої обов'язки неупереджено та справедливо.

Корумпована поведінка викладачів та інших працівників порушує законність та мораль, завдає шкоди авторитету вищого державного начального закладу, та держави в цілому. Вона руйнує віру в неупередженість та об'єктивність діяльності працівників усіх державних органів.

Усі викладачі та інші працівники університету повинні сумлінно виконувати свої обов'язки та бути прикладом, як для своїх колег, так і для студентів.

9.2. Рішуче припиняйте спроби втягнути вас у корупційні дії. Негайно повідомляйте про такі проби керівництву університету. У разі повідомлення керівництву про факти та спроби схилити вас до корупційних дій, воно зобов'язане забезпечити захист ваших прав та інтересів.

У зовнішніх контактах, наприклад, з особами, що надають роботу, товари, послуги за державні кошти ви повинні, з самого початку, визначити чіткі межі ваших повноважень і негайно припинити спроби втягувати вас до корупційних дій.

Не справляйте на оточуючих враження, що ви відкриті для «невеликих ознак уваги». Не піддавайтесь спокусі таким чином поправити своє матеріальне становище.

Не соромтеся відмовитися від подарунка або віддати його назад, супроводжуючи цю поведінку роз'ясненням правил, яких ви маєте дотримуватись.

Якщо ви працюєте у сфері, що стикається з розподілом державних коштів або замовлень, то вам необхідно бути особливо обережним щодо намагань третіх осіб вплинути на ваше рішення.

Чітко дотримуйтеся норм законодавства про заборону прийняття винагород або подарунків, а також вимог доброчесної поведінки.

9.3. Якщо третя особа попросила вас зробити їй протиправну послугу, негайно поінформуйте про це керівництво університету. Це допоможе уникнути будь-якої підозри в корупції та дасть змогу вжити заходів проти правопорушників. Якщо ви опираєтесь спробам втягнути вас у корупцію, однак не повідомляєте про це керівництво, особа, яка схиляє вас до корупційних дій, може повторити свою спробу, звернувшись до когось з ваших колег. Захистіть своїх колег від спокуси втягнутися у корупцію – послідовно зупиняйте намагання сторонніх осіб корумпувати вас.

Викладачі та інші працівники повинні протидіяти корупції разом. Тільки таким чином можна досягнути злагоджених дій і результатів у попередженні корупції та викликати довіру у громадян.

9.4. Якщо у вас з'являється відчуття, що вас хочуть попросити про послугу, яка суперечить вашим обов'язкам, покличте когось зі своїх колег у якості свідка.

Іноді в ході розмови із сторонньою особою у вас може виникнути підозра, що вам намагатимуться зробити протиправну пропозицію, яку буде нелегко відхилити. Часто в такій ситуації не допомагає лише відмова від корупційних дій, тому вам не варто намагатися владнати ситуацію власними силами. Запросіть до участі у розмові одного із своїх колег.

9.5. Працюйте так, щоб вашу роботу можна було в будь-який момент перевірити.

Ваша робота повинна бути прозорою та зрозумілою для керівництва, колег та інших осіб. Можливо вам доведеться змінити своє місце роботи (перехід до виконання нових завдань, перехід до іншого відділу) або бути тимчасово відсутнім

(хвороба, відпустка), тому ваша робота повинна бути настільки прозорою, що у будь-який час особа, що вас замінить, могла виконувати ваші обов'язки.

9.6. Чітко відокремлюйте свою діяльність від свого приватного життя. Перевіряйте, чи немає конфлікту інтересів між вашими посадовими обов'язками та приватними інтересами.

Спроби корупції часто починаються з того, що треті особи намагаються розширити посадові контакти та перенести їх у сферу приватного життя. Відомо, що особливо складно відмовити у «невеликій послугі», коли з цією особою існують дружні стосунки, а також коли сам службовець або його родина отримує привілеї у будь-якому вигляді (квитки на концерт, запрошення до дорогих ресторанів тощо), на які не можна відповісти тим самим. Отже, в приватному житті Ви з самого початку повинні дати оточуючим зрозуміти, що відокремлюєте службову діяльність від приватного життя. Це дозволить уникнути підозри у Вашої корумпованості.

9.7. У кожної особи, яка звертається до вас у зв'язку з вашою службовою діяльністю є право очікувати від вас неупередженої, справедливої, обґрунтованої тобто добросовісної поведінки. Тому, під час будь-якої службової діяльності, за яку ви несете відповідальність, перевіряйте, чи не вступають ваші власні інтереси, а також інтереси ваших рідних, з якими ви пов'язані, в конфлікт з вашими службовими обов'язками або інтересами університету та Міністерства освіти і науки України. Піклуйтеся про те, щоб ніхто не міг звинуватити вас в упередженості.

Якщо в конкретних службових обов'язках ви вбачаєте можливе зіткнення ваших службових обов'язків та приватних інтересів або інтересів третіх осіб, з якими ви пов'язані, негайно повідомте про це своє керівництво з метою вжиття відповідних заходів (наприклад, звільнення вас від виконання завдання).

9.8. Відмовтеся від виконання роботи за сумісництвом, якщо це суперечить вимогам законодавства або інтересам освіти. Не забувайте, що протиправна робота за сумісництвом може тягнути за собою відповідальність у вигляді відповідних адміністративних та дисциплінарних покарань.

Якщо у випадках конфлікту інтересів ви надали перевагу власним інтересам, окрім шкоди вашому особистому авторитету, може бути завдано шкоду авторитету університету та Міністерству освіти і науки України.

9.9. Запобігайте корупції, викриваючи випадки корупційних дій.

Корупції можна запобігти лише, коли кожний працівник відчуває свою відповідальність за досягнення загальної мети створення вільного від корупції органу. Це означає, що всі працівники в рамках виконання своїх завдань повинні дбати, щоб сторонні особи не мали можливості вплинути на рішення посадової особи і що корумпованих колег не можна прикривати через почуття соціальності або лояльності. Не приховуйте протиправних діянь!

Якщо поведінка ваших колег дає вам конкретні підстави підозрювати їх в отриманні неправомірної вигоди не вагайтесь повідомити про це адміністрацію університету, яка має забезпечити зберігання таємниці про джерело інформації, недоторканність ваших прав та прийняти відповідні рішення. Важливо, щоб ви висловлювали підозру лише тоді, коли у вас для цього є об'єктивні підстави. Неможна допустити ситуацію, в якій будь-кого звинувачують, не маючи конкретних доказів.

9.10. Допоможіть своєму керівництву виявити та усунути недосконалості організаційної структури та механізмів, в яких можуть виникати ризики корупції.

Процеси, що багаторазово повторюються та застосовуються тривалий час, часто

призводять до створення причин та умов виникнення корупції. Наприклад, процеси в яких одна окрема особа несе відповідальність за розподіл пільг або існують недостатньо прозорі процедури, які ускладнюють або роблять неможливою перевірку.

9.11. Постійно підвищуйте свою кваліфікацію з питань запобігання корупції.

9.12. Якщо вас вже втягнути до корупції, звільніться від постійного страху перед викриттям.

Повідомте адміністрацію університету про вчинення вами корупційних дій самі. Якщо ваша інформація допоможе повністю визначити і обнародувати існуючу проблему, то це пом'якшить вашу кримінальну чи адміністративну відповідальність.

10. Рекомендації з питань запобігання корупції керівникам структурних підрозділів університету

10.1. Ви маєте бути прикладом і піклуватися про своїх підлеглих. Ваша поведінка, а також увага мають велике значення для запобігання корупції. Тому, вам необхідно проявляти активність і далекоглядність у сфері керівництва та контролю за підлеглими. Особливу увагу потрібно приділяти чіткому розподілу сфер відповідальності, прозорості завдань співробітників та забезпеченню належного контролю.

До причин та умов, що сприяють корупції, належать, наприклад:

- недостатній контроль за службовою діяльністю підлеглих.
- безперечна довіра до співробітників, які працюють тривалий час та працівників з вузькою спеціалізацією.
- психологічна невитриманість працівників, які працюють у сфері, пов'язаній з особливим ризиком корупції.
- негативний приклад прийняття подарунків керівництвом.
- замовчування та безкарність осіб, які були викриті при скоєнні корупційних дій, що призводить до формування почуття всюдозволеності у інших співробітників.

10.2 Ви можете протидіяти корупції наступним чином:

10.2.1. Запобігайте та інформуйте підлеглих про небезпеку корупції.

10.2.2. У межах ваших повноважень, впроваджуйте організаційні заходи щодо запобігання корупції.

10.2.3. Приділяйте увагу чіткому визначенню кола завдань підпорядкованих вам осіб і, у разі необхідності, обмежуйте сферу прийняття ними рішень. Чітко визначайте структуру повноважень, межі прийняття рішення «на власний розсуд» та необхідність візування документів. Приділяйте особливу увагу тим напрямкам роботи, де існують підвищені корупційні ризики.

Там, де це можливо, реалізуйте принцип «багато очей», включаючи і власну сферу відповідальності. При виконанні суміжних завдань доцільно також створювати робочі групи.

10.3. У сферах, де існують великі корупційні ризики, періодично впроваджуйте ротацию працівників.

10.4. Відмова від проведення такої ротации у виняткових випадках, наприклад, коли робота потребує фахових знань, що здобуваються роками, має супроводжуватися письмовим обґрунтуванням та особливо ретельним контролем сфери роботи з боку керівництва. Якщо у підпорядкованому вам підрозділі, органі практикується робота кількох співробітників в одному приміщенні, то використовуйте цей фактор для запобігання корупції в сферах, де є особливі

корупційні ризики, наприклад, через зміну робочих місць співробітників або приміщень у яких вони постійно працюють (змінювати завдання та сферу відповідальності при цьому необов'язково).

10.5. Запобігання корупції вимагає також підвищеного піклування про своїх підлеглих:

10.5.1. Не забувайте про підвищену небезпеку для окремих осіб, які працюють у сферах, де існує високий ризик проявів корупції.

10.5.2. Постійний діалог з підлеглими є ознакою піклування про них.

10.5.3. Звертайте увагу на робочі та приватні проблеми своїх підлеглих.

10.5.4. Забезпечуйте необхідну допомогу підлеглим, наприклад, шляхом звільнення працівника від виконання завдання, якщо вам стає відомо про конфлікт інтересів, що виникає у зв'язку з роботою близьких осіб цього працівника. Особливу увагу приділяти працівникам, у яких надмірне або недостатнє навантаження.

10.6. Запроваджуйте ретельний контроль як спосіб керівництва. При цьому намагайтеся:

10.6.1. Оптимізувати контроль за виконавською дисципліною підпорядкованих вам осіб, наприклад, шляхом запровадження контрольних механізмів у відділі (повторний розгляд справи або подібні заходи);

10.6.2. Уникати відокремлення працівників або їх переходу на повністю автономний спосіб роботи;

10.6.3. Приділяти особливу увагу проявам ознак корупції;

10.6.4. Проводити періодичну перевірку дотримання процедур щодо прийняття рішень та їх виконання;

10.6.5. Виконуйте можливості з підвищення кваліфікації та інформування підпорядкованих вас осіб щодо корупції.

11. Відповідальність за вчинення корупційних діянь

11.1. Згідно зі статтями Кримінального кодексу України

Номер статті	Назва статті та зміст її диспозиції
189	Вимагання - вимога передачі чужого майна чи права на майно або вчинення будь-яких дій майнового характеру з погрозою насильства над потерпілим чи його близькими родичами, обмеження прав, свобод або законних інтересів цих осіб, пошкодження чи знищення їхнього майна або майна, що перебуває в їхньому віданні чи під охороною, або розголошення відомостей, які потерпілий чи його близькі родичі бажають зберегти в таємниці.
191	Привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем. Привласнення чи розтрата чужого майна, яке було ввірене особі чи перебувало в її віданні. Привласнення, розтрата або заволодіння чужим майном шляхом зловживання службовою особою своїм службовим становищем.
353	Самовільне присвоєння владних повноважень або звання службової особи. Самовільне присвоєння владних повноважень або звання

	службової особи, поєднане із вчиненням будь-яких суспільно небезпечних діянь.
358	<p>Підроблення документів, печаток, штампів та бланків, збут чи використання підроблених документів, печаток, штампів.</p> <p>Підроблення посвідчення або іншого офіційного документа, який видається чи посвідчується підприємством, установою, організацією, громадянином-підприємцем, нотаріусом, державним реєстратором, суб'єктом державної реєстрації прав, особою, яка уповноважена на виконання функцій держави щодо реєстрації юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань, державним виконавцем, приватним виконавцем, аудитором чи іншою особою, яка має право видавати чи посвідчувати такі документи, і який надає права або звільняє від обов'язків, з метою використання його підроблювачем чи іншою особою або збут такого документа, а також виготовлення підроблених печаток, штампів чи бланків підприємств, установ чи організацій незалежно від форми власності, інших офіційних печаток, штампів чи бланків з тією самою метою або їх збут.</p> <p>Складання чи видача працівником юридичної особи незалежно від форми власності, який не є службовою особою, складання чи видача приватним підприємцем, аудитором, експертом, оцінювачем, адвокатом, нотаріусом, державним реєстратором, суб'єктом державної реєстрації прав, особою, яка уповноважена на виконання функцій держави щодо реєстрації юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань, державним виконавцем, приватним виконавцем або іншою особою, яка здійснює професійну діяльність, пов'язану з наданням публічних чи адміністративних послуг, завідомо підроблених офіційних документів, які посвідчують певні факти, що мають юридичне значення або надають певні права чи звільняють від обов'язків, підроблення з метою використання або збуту посвідчень, інших офіційних документів, що складені у визначеній законом формі та містять передбачені законом реквізити, виготовлення підроблених офіційних печаток, штампів чи бланків з метою їх збуту або їх збут чи збут завідомо підроблених офіційних документів, у тому числі особистих документів особи.</p> <p>Використання завідомо підробленого документа.</p> <p>Примітка. Під офіційним документом у цій статті та статтях 357 і 366 цього Кодексу слід розуміти документи, що містять зафіксовану на будь-яких матеріальних носіях інформацію, яка підтверджує чи посвідчує певні події, явища або факти, які спричинили чи здатні спричинити наслідки правового характеру, чи може бути використана як документи - докази у правозастосовчій діяльності, що складаються, видаються чи посвідчуються повноважними (компетентними) особами органів державної влади, місцевого самоврядування, об'єднань громадян,</p>

	<p>юридичних осіб незалежно від форми власності та організаційно-правової форми, а також окремими громадянами, у тому числі самозайнятими особами, яким законом надано право у зв'язку з їх професійною чи службовою діяльністю складати, видавати чи посвідчувати певні види документів, що складені з дотриманням визначених законом форм та містять передбачені законом реквізити.</p>
364	<p>Зловживання владою або службовим становищем.</p> <p>Зловживання владою або службовим становищем, тобто умисне, з метою одержання будь-якої неправомірної вигоди для самої себе чи іншої фізичної або юридичної особи використання службовою особою влади чи службового становища всупереч інтересам служби, якщо воно завдало істотної шкоди охоронюваним законом правам, свободам та інтересам окремих громадян або державним чи громадським інтересам, або інтересам юридичних осіб.</p> <p>Службовими особами у статтях 364, 368, 368⁵, 369 цього Кодексу є особи, які постійно, тимчасово чи за спеціальним повноваженням здійснюють функції представників влади чи місцевого самоврядування, а також обіймають постійно чи тимчасово в органах державної влади, органах місцевого самоврядування, на державних чи комунальних підприємствах, в установах чи організаціях посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих чи адміністративно-господарських функцій, або виконують такі функції за спеціальним повноваженням, яким особа наділяється повноважним органом державної влади, органом місцевого самоврядування, центральним органом державного управління із спеціальним статусом, повноважним органом чи повноважною особою підприємства, установи, організації, судом або законом.</p> <p>Для цілей статей 364, 368, 368⁵, 369 цього Кодексу до державних та комунальних підприємств прирівнюються юридичні особи, у статутному фонді яких відповідно державна чи комунальна частка перевищує 50 відсотків або становить величину, що забезпечує державі чи територіальній громаді право вирішального впливу на господарську діяльність такого підприємства.</p>
365-2	<p>Зловживання повноваженнями особами, які надають публічні послуги.</p> <p>Зловживання своїми повноваженнями аудитором, нотаріусом, оцінювачем, уповноваженою особою або службовою особою Фонду гарантування вкладів фізичних осіб, іншою особою, яка не є державним службовцем, посадовою особою місцевого самоврядування, але здійснює професійну діяльність, пов'язану з наданням публічних послуг, у тому числі послуг експерта, арбітражного керуючого, приватного виконавця, незалежного посередника, члена трудового арбітражу, третейського судді (під час виконання цих функцій), або державним реєстратором,</p>

	суб'єктом державної реєстрації прав, державним виконавцем, приватним виконавцем з метою отримання неправомірної вигоди, якщо це завдало істотної шкоди охоронюваним законом правам або інтересам окремих громадян, державним чи громадським інтересам або інтересам юридичних осіб.
366	Службове підроблення. Складання, видача службовою особою завідомо неправдивих офіційних документів, внесення до офіційних документів завідомо неправдивих відомостей, інше підроблення офіційних документів.
366-1	Декларування недостовірної інформації. Подання суб'єктом декларування завідомо недостовірних відомостей у декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, передбаченої Законом України "Про запобігання корупції", або умисне неподання суб'єктом декларування зазначеної декларації.
367	Службова недбалість. Службова недбалість, тобто невиконання або неналежне виконання службовою особою своїх службових обов'язків через несумлінне ставлення до них, що завдало істотної шкоди охоронюваним законом правам, свободам та інтересам окремих громадян, державним чи громадським інтересам або інтересам окремих юридичних осіб.
368	Прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою. Прийняття пропозиції, обіцянки або одержання службовою особою неправомірної вигоди, а так само прохання надати таку вигоду для себе чи третьої особи за вчинення чи невчинення такою службовою особою в інтересах того, хто пропонує, обіцяє чи надає неправомірну вигоду, чи в інтересах третьої особи будь-якої дії з використанням наданої їй влади чи службового становища.
368-2	Незаконне збагачення. Набуття особою, уповноваженою на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, у власність активів у значному розмірі, законність підстав набуття яких не підтверджено доказами, а так само передача нею таких активів будь-якій іншій особі.
368-4	Підкуп особи, яка надає публічні послуги. Пропозиція чи обіцянка аудитору, нотаріусу, оцінювачу, іншій особі, яка не є державним службовцем, посадовою особою місцевого самоврядування, але провадить професійну діяльність, пов'язану з наданням публічних послуг, у тому числі послуг експерта, арбітражного керуючого, приватного виконавця, незалежного посередника, члена трудового арбітражу, третейського судді (під час виконання цих функцій), надати йому/їй або третій особі неправомірну вигоду, а так само надання

	такої вигоди або прохання її надати за вчинення особою, яка надає публічні послуги, дій або її бездіяльність з використанням наданих їй повноважень в інтересах того, хто пропонує, обіцяє чи надає таку вигоду, або в інтересах третьої особи.
368-5	Незаконне збагачення. Набуття особою, уповноваженою на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, активів, вартість яких більше ніж на шість тисяч п'ятсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян перевищує її законні доходи.
369	Пропозиція, обіцянка або надання неправомірної вигоди службовій особі. Пропозиція чи обіцянка службовій особі надати їй або третій особі неправомірну вигоду, а так само надання такої вигоди за вчинення чи невчинення службовою особою в інтересах того, хто пропонує, обіцяє чи надає таку вигоду, чи в інтересах третьої особи будь-якої дії з використанням наданої їй влади чи службового становища.
369-2	Зловживання впливом. Пропозиція, обіцянка або надання неправомірної вигоди особі, яка пропонує чи обіцяє (погоджується) за таку вигоду або за надання такої вигоди третій особі вплинути на прийняття рішення особою, уповноваженою на виконання функцій держави або місцевого самоврядування.
370	Провокація підкупу. Провокація підкупу, тобто дії службової особи з підбурення особи на пропонування, обіцянку чи надання неправомірної вигоди або прийняття пропозиції, обіцянки чи одержання такої вигоди, щоб потім викрити того, хто пропонував, обіцяв, надав неправомірну вигоду або прийняв пропозицію, обіцянку чи одержав таку вигоду.

11.2. Згідно із Кодексом України про адміністративні правопорушення

Номер статті	Назва статті та зміст її диспозиції
172-4	Порушення обмежень щодо сумісництва та суміщення з іншими видами діяльності Порушення особою встановлених законом обмежень щодо зайняття іншою оплачуваною діяльністю (крім викладацької, наукової та творчої діяльності, медичної та суддівської практики, інструкторської практики із спорту) або підприємницькою діяльністю. Порушення особою встановлених законом обмежень щодо входження до складу правління, інших виконавчих чи контрольних органів, чи наглядової ради підприємства або організації, що має на меті одержання прибутку (крім випадків, коли особа здійснює функції з управління акціями (частками, паями), що належать державі чи територіальній громаді, та представляє інтереси держави чи територіальної громади в раді (спостережній раді),

	ревізійній комісії господарської організації).
172-5	Порушення встановлених законом обмежень щодо одержання подарунків
172-6	Порушення вимог фінансового контролю Несвоєчасне подання без поважних причин декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування. Неповідомлення або несвоєчасне повідомлення про відкриття валютного рахунка в установі банку-нерезидента або про суттєві зміни у майновому стані. Подання завідомо недостовірних відомостей у декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування.
172-7	Порушення вимог щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів Неповідомлення особою у встановлених законом випадках та порядку про наявність у неї реального конфлікту інтересів. Вчинення дій чи прийняття рішень в умовах реального конфлікту інтересів. Примітка. У цій статті під реальним конфліктом інтересів слід розуміти суперечність між приватним інтересом особи та її службовими чи представницькими повноваженнями, що впливає на об'єктивність або неупередженість прийняття рішень, або на вчинення чи невчинення дій під час виконання вказаних повноважень.
172-8	Незаконне використання інформації, що стала відома особі у зв'язку з виконанням службових або інших визначених законом повноважень. Незаконне розголошення або використання в інший спосіб особою у своїх інтересах інформації, яка стала їй відома у зв'язку з виконанням службових або інших визначених законом повноважень.

Юридичний відділ Херсонського
державного університету

_____

Уповноважений з
антикорупційної діяльності

_____